

Bulletinen

Årgång 54 Nr 6 2012
Moderna Museets Vänner

Pionjärer

Medlemskap & förmåner

Det finns flera sätt att köpa medlemskap i Moderna Museets Vänner

- 1) Gå in på vår hemsida www.modernamuseet.se/mmv och klicka på "Bli medlem". Du kan då betala och bli medlem direkt och får en bekräftelse till din e-postadress.
- 2) Köp ditt medlemskap i kassan på Moderna Museet. Där får du medlemskort och ditt välkomstkuvert direkt vid köpet.
- 3) Betala medlemsavgiften på plusgiro 15 30 65-8, betalningsmottagare Moderna Museets Vänner. Medlemskortet skickas hem till dig inom 10 dagar.

Medlemsavgifter

1 år: 480 kr/medlem, 700 kr/par, 250 kr/medlem under 30 år
3 år: 1 300 kr/medlem, 1 900 kr/par
Ständigt medlemskap: 9 600 kr/medlem, 14 000 kr/par

Medlemskap i Moderna Museets Vänner är en uppskattad present och du köper enkelt ditt gåvomedlemskap i kassan på Moderna Museet eller på vår hemsida: www.modernamuseet.se/mmv.

Som medlem i Moderna Museets Vänner får du

- Fri entré till Moderna Museet i Stockholm och Malmö, Arkitekturmuseet, Nationalmuseum, Färgfabriken, Gripsholms Slottssamling, Thielska Galleriet, Dunkers Kulturhus, Wanås Konst och Astrup Fearnley Museet for Moderne Kunst i Oslo.
- 20 % medlemsrabatt på aktuella utställningskataloger samt 10 % rabatt på konståbäck och allt annat i Museets butiker i Stockholm och Malmö.
- 10 % rabatt på sortimentet i Restaurangens brickservering och Café Blom förutom på alkohol och juicer. Rabatten gäller inte i Restaurangens bordsservering. Brunch 10 % rabatt för medlem samt hela sällskapet. 10 % rabatt på kaffe i Espressobaren. 10 % rabatt hos Sture Bröd & Soppkafé på Moderna Museet i Malmö.
- Vår medlemstidning *Bulletinen* som utkommer med sex nummer per år och dessutom förmånliga prenumerationserbjudanden på ett flertal konstitidskrifter.
- Personliga inbjudningar till förhandsvisningar, vernissager, Vännernas timme, föredrag, fester, resor, konstkurser, konserter och andra arrangemang av Moderna Museet och MMV.
- Tillträde till Tisdagsklubben, vår exklusiva programverksamhet med specialvisningar, föreläsningar m m samt till museets ordinarie programverksamhet fritt eller rabatterat för medlemmar.

Konstkunskap och prenumerationer till vänskapspris!

Konstperspektiv

4 nr för 175 kr (ord. pris 280 kr)

Beställ via www.konstperspektiv.nu/mmv eller genom att skicka e-post till ekonomitjanst@natverkstan.net. Eller ring 031-743 99 05 och uppge "MMV" så får du förmånspriset, som gäller löpande så länge du är medlem i MMV.

Konstvärlden & Disajn

4 nr för 99 kr (ord. pris i butik 276 kr)

Beställ via e-post till disajn@pressdata.se, tel 08-799 63 37 eller på www.disajn.com. Ange kod "211".

Tidskriften 10TAL

4 nr för 250 kr (ord. pris 360 kr)

Inkluderar fri entré till Klubb 10TAL och biljetter till Poesifestivalen och Barnpoesifestivalen på Stadsteatern för halva priset. Beställ på www.10tal.se eller prenumeration@10tal.se eller tel 08-612 10 49, och uppge "MMV".

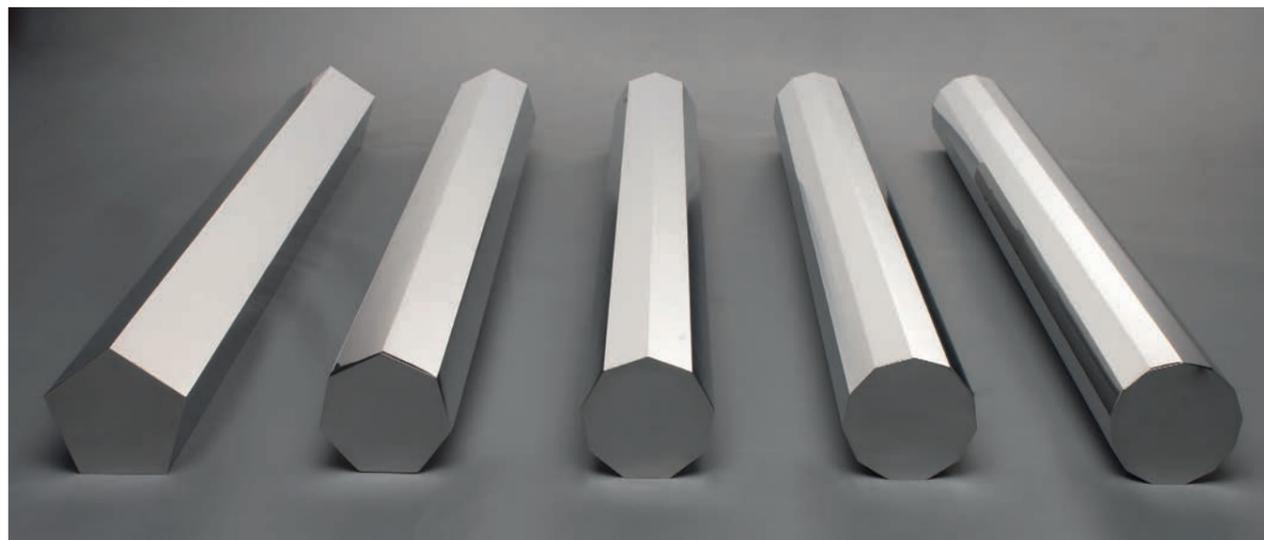
Kontakta oss om du har frågor:

mmv@modernamuseet.se eller tel 08-5195 44 99.

Värdarna i entrékassan på Moderna Museet hjälper dig gärna också med alla slags medlemsärenden.

Med reservation för att medlemsförmånerna kan ändras.

Vändonation i samlingen

Walter de Maria, USA, född 1935, *The Square of the Large Rod Series*. Inköp 1986 med bidrag från Moderna Museets Vänner.
© Walter De Maria

Walter de Marias fantastiska verk *The Square of the Large Rod Series* från 1985 införlivades med Vännernas hjälp i samlingarna redan året efter dess tillkomst. Så här skrev Sören Engblom om verket i *Sök i samlingen*, museets databas på hemsidan: "De fem balkarna är alla 131,4 cm långa och 14,6 cm höga. De är av massivt rostfritt stål och väger var och en 136,2 kg. Till formen polygonala med 5, 7, 9, 11 eller 13 sidor ligger de i en perfekt kvadrat vars yttermått bestäms av balkarnas längd. Handslipade och handpolerade reflekterar de

lokalens ljus, upprättar en distans, utstrålar tyngd, fasthet och energi. Tystnad. Men den oliksidiga formen och det ojämna antalet sidor lämnar en öppen fråga om talmystik. Balkarna är inte alldeles lika, upprepningen döljer en variation; vad som tycktes vara strikt minimalism visar sig tvärtom bära en gåta. En mening, antydd men inte uttalad. □

Bertil H. Schulze

Bertil H. Schulze är ledamot i Moderna Museets Vänner styrelse.

Mot nya äventyr!

Magnus af Petersens
Foto: Åsa Lundén/Moderna Museet

med nyförvärv och donationer. Bland konstverken hittar vi bland annat *In Between the Possibilities* från 2010 av Sofia Hultén, Moderna Museets Vänner skulpturprisvinnare 2011.

Vad har varit roligast på Moderna Museet?

Det jag gör just nu är bland det roligaste. Det är de här stunderna när man står och hänger konst som jag tycker är absolut bäst. När man tar upp konstverken i rummen

och ser dem bredvid varandra så händer det saker som man kanske intuitivt eller teoretiskt har funderat på men när man ser materialen och färgerna och proportionerna på riktigt, och rumsligt, så blir det en riktig tändning. Det är väldigt kul.

Men nu flyttar du till London...

Det ska bli spännande. London är en spännande konststad nu. Man kan säga att det har vuxit väldigt mycket på senare år med Tate Modern som öppnat the Tanks. Dessutom är det många stora gallerier som fortsätter att öppna upp och flytta in så det känns som att det är en konststad som växer så att det knakar fortfarande.

Vad kommer du att sakna mest med Moderna Museet? Kollegorna såklart, och att hänga konsten, samlingen.

Vi önskar Magnus lycka till med det nya jobbet och säger Happy Landing! □

Ulf Eriksson

Ulf Eriksson är intendent vid Förmedling på Moderna Museet och redaktör för *Bulletinen*.

BONNIER

BRUMMER & PARTNERS

primewinebar

- 2 Vändonation i samlingen
Bertil H. Schultze
Mot nya äventyr!
Ulf Eriksson
- 3 Kära Vänner!
Lena Josefsson
- 5 Kvinnliga pionjärer
Daniel Birnbaum & Ann-Sofi Noring
- 7 Moderna Museets Vänner Edition
Anna Hegnell & Nils Svensk
- 8 Tala Madani
Andreas Nilsson
- 11 Hilma af Klint – abstrakt pionjär
Ulf Eriksson
- 16 Le Corbusier – arkitekten som ville bli konstnär
Ulf Eriksson
- 19 Konstresa till Japan med Setouchi Triennale
- 20 Kalendarium
- 22 Bellas Boktips
Vännernas Vänner
- 23 Tillmansvimmel & Surrealistmingel
- 24 Vernissageinbjudningar

Bulletinen
Årgång 54 Nr 6 2012

Ansvarig utgivare: Lena Josefsson
Redaktör: Ulf Eriksson
Biträdande redaktör: Anna Hegnell
Grafisk form: BankerWessel

För insänt material ansvaras ej
Copyright resp upphovsman
Särskilt tack till Moderna Museet/Bildbyrån

Moderna Museets Vänner
Anna Hegnell
Box 163 82
103 27 Stockholm
Tel 08-5195 44 99
Plusgiro 15 30 65-8
mmv@modernamuseet.se
www.modernamuseet.se/mmv

ISSN 1402-8875

Hilma af Klint, *Svanen*, nr 17, 1914–1915, 150,5 × 151 cm.
(Bilden är beskuren)
© Stiftelsen Hilma af Klints Verk. Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

MODERNA MUSEET

Moderna Museets
Vänner

Lena Josefsson, ordförande i Moderna Museets Vänner.
Foto: Prallan Allsten

Kära Vänner!

När jag läser texterna till detta nummer av Bulletinen sitter jag i New York och orkanen Sandy härjar som värst utanför mitt fönster. Det går inte att undvika att förundras över vilka oerhörda krafter naturen besitter. Hela kvarter ligger under vatten och stora delar av staden saknar elektricitet. För drygt hundra år sedan hade människan nyligen lyckats tämja krafter i naturen som tidigare förefallit nästan magiska. Vi lyckades kontrollera elektriciteten och elektriskt ljus började att lysa upp stadernas gator. Stora upptäckter gjordes kring röntgenstrålning och radioaktivitet. Många konstnärer var intresserade av dessa mystiska osynliga krafter som nu blivit synliga. I detta tidevarv verkade konstnären Hilma af Klint i Stockholm. Under inflytande av tidens spiritistiska och teosofiska strömningar bröt hon under några år ny mark och blev i det fördolda en pionjär inom den abstrakta konsten. Det skulle ta många årtionden innan världen förstod att en konstnär i Sverige hade åstadkommit ett abstrakt genombrott i konsten före både Kandinsky, Malevitj och Mondrian. Ni förstår att jag knappt kan bärga mig tills utställningen med Hilma af Klints banbrytande konstnärskap öppnar på Moderna Museet i Stockholm. Jag tror att det kommer bli en utställning som låter tala om sig. Missa inte vännernas exklusiva vernissage den 13 februari – det är vi som ser utställningen först!

Det stora arbetet med utställningen *Hilma af Klint – Abstrakt pionjär* har också visat vilken otrolig kraft en institution som Moderna Museet besitter. I det fördolda har ett gediget forskningsarbete pågått under år. Konservatorer har varsamt gått igenom hundratals verk. Man har fotograferat, registrerat och digitaliserat verk som tidigare aldrig visats. Det är inte många museer som har den kraft och kompetens som krävs för att gå till grunden med ett konstnärskap på det här viset. I detta nummer får du möta curator Iris Müller-Westermann som berättar om arbetet med att för första gången visas en mer heltäckande bild av Hilma af Klints konstnärskap.

En annan stark kvinna som vi snart får stifta närmare bekantskap med är iransk-amerikanska Tala Madani. Moderna Museet presenterar den första större museiutställningen med hennes konstnärskap hittills. Utställningen öppnar för oss vänner i Malmö den 15 februari för att sedan vandra vidare till Stockholm där den öppnar i slutet av maj.

Historien är inte skriven en gång för alla utan den skrivs om kontinuerligt. Det skriver Ann-Sofi Noring

och Daniel Birnbaum. De har under de senaste åren valt att i museets separatutställningar lyfta fram kvinnliga pionjärer, konstnärer som verkat i manligt dominerade miljöer. Genom dessa starka kvinnliga konstnärskap har vi kunnat se museets samling och den manligt dominerade konsthistorien i ett nytt och mycket skarpt ljus.

Våren inleds dock i Stockholm med en annan pionjär – Le Corbusier. Att han var en världsberömd arkitekt vet de flesta men att han var en målare och skulptör som gärna ville mäta sig med självaste Picasso, det vet nog inte lika många. Nu får vi möta arkitekten och konstnären Le Corbusier på lika villkor. Vi får också chansen att fördjupa oss i hans radikala förslag till omdaning av Nedre Norrmalm, ett förslag som nog främst var en uppmaning till oss att tänka i nya banor om staden och dess möjligheter.

I förra numret av Bulletinen skrev vi om att vi tillsammans med Wolfgang Tillmans tagit fram en unik edition exklusivt för oss medlemmar. Nu är den här – Moderna Museets Vänner Edition No 1. På sidan 7 kan du läsa mer om hur du blir ägare till ett exklusivt verk av Wolfgang Tillmans. Kanske en superlyxig julklapp till dig själv eller någon av dina nära och kära.

På tal om superlyx – vi kan nu också erbjuda våra medlemmar möjligheten att åka på en fantastiskt spännande konstresa till Setouchi-triennalen som äger rum i den japanska övärlden. En veckas konstupplevelse utöver det vanliga utlovas.

Har du vänner som tycker det är dyrt att gå på museum? Ta med dem på Fri fredag på Moderna Museet! Varje fredag mellan kl 18–20 är det fri entré till Wolfgang Tillmans och samlingen. Som om det inte vore nog så händer det en massa saker på fredagarna: föredrag, specialvisningar och annat spännande. Som grädde på moset har restaurangens nyöppnade bar öppet till kl 23. Här är stämningen alltid på topp. Tack vara en rad spännande samarbeten med specialinbjudna konstnärer och klubbarrangörer har Moderna Bar blivit ”the place to be”. Se på programsidorna vad som händer fredag för fredag. Ta med dig dina vänner och börja helgen på Moderna!

Sist men inte minst – ett riktigt stort grattis till Magnus af Petersens som fått nytt toppjobb på Whitechapel Gallery i London! Vi kommer att sakna dig Magnus!

God Jul och Gott Nytt! ☐

Lena Josefsson

Lena Josefsson är ordförande för Moderna Museets Vänner.

Lee Lozano. Stockholm 13 februari–25 april 2010.
Curator: Iris Müller-Westermann

Under en period av endast tolv år producerade Lee Lozano (1930–1999) radikala, ofta provokativa, självständiga och mångfacetterade verk. Hon förhöll sig nära till popkonsten, minimalismen och konceptkonsten, men gick alltid sin egen väg. Hon bröt med stereotypa bilder av kvinnlighet och manlighet och tydliggjorde hur både män och kvinnor blir till varor i konsumtionssamhället. En dag 1972 lämnade hon konstscenen med ett konceptuellt verk – *Drop Out Piece*.

Lee Lozano, Utställningsvy, Moderna Museet, 2010.
© The Estate of Lee Lozano. Courtesy Hauser and Wirth. Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Kvinnliga pionjärer

”Att vissa konstnärer kan fungera som ett prisma i vilket en hel epoks konstnärliga och politiska ambitioner blir synliga är en tanke som följt oss i vårt arbete.” Det skriver Daniel Birnbaum och Ann-Sofi Noring om sin strategi att lyfta fram viktiga kvinnliga konstnärskap i museets separatutställningar som motvikt till den manliga dominansen i samlingen.

av Daniel Birnbaum & Ann-Sofi Noring

Det finns en standardberättelse om modernismens utveckling som vi på Moderna Museet försöker komplettera och förskjuta – ibland en aning, ibland radikalt – genom att sätta fokus på konstnärskap som hamnat något i skuggan. Inte sällan är dessa konstnärskap kvinnliga. Att vi för tredje året i rad organiserar något fler separatutställningar med kvinnliga konstnärer än med manliga är därför inte bara uttryck för ambitionen att rätta till en obalans, utan lika mycket för viljan att presentera alternativa berättelser om hur konsten utvecklats. När vi i fjol lyfte fram en målare som Jutta Koether istället för exempelvis Martin Kippenberger fick vi en annan bild av det tyska måleriet. Inte nödvändigtvis en sannare bild, men en som inte upprepats med samma envetenhet på mängder av museer världen över. Den stora utställningen med Eva Löfdahl var i första hand en presentation av ett stort svenskt konstnärskap, men genom att omge utställningen med en mängd arrangemang om litteratur, dans, musik och filosofi så kom hennes konst att fungera som ett prisma genom vilket vi blickade tillbaka på den generation som blev synlig under 1980-talet.

Att vissa konstnärer kan fungera som ett prisma i vilket en hel epoks konstnärliga och politiska ambicio-

Ann-Sofi Noring och Daniel Birnbaum framför Sturtevant, *France d'après Raysse*, 1969
© Sturtevant. Foto: Åsa Lundén/Moderna Museet

ner blir synliga är en tanke som följt oss i vårt arbete. Om man väljer Yoko Ono, en av ytterst få kvinnliga konstnärer i fluxus-rörelsen, så får man inte bara ett specifikt perspektiv på just denna grupp, utan också på en hel generation. Men Yoko Ono är förstås en viktig konstnär helt i sin egen rätt, och det gäller alla de andra kvinnliga konstnärer vi ägnat små eller stora utställningar de senaste tre åren – Ejja-Liisa Ahtila, Keren Cytter, Siri Derkert, Cecilia Edefalk, Mary Kelly, Klara Lidén, Lee Lozano, Niki de Saint Phalle, Doris Salcedo ...

De flesta av modernismens grupper var dominerade av män. Ta exempelvis situationismen, den radikala politiska och konstnärliga organisation som med Guy

Debord i spetsen formulerade vad som ofta betraktas som det sista europeiska avantgardet. Men om man tittar närmare så finns där visst kvinnliga medlemmar, i situationismens fall författaren Michèle Bernstein, som tillhörde gruppens grundare, och målaren Jacqueline de Jong, redaktör för *The Situationist Times*. I våras hade vi dem båda på museet, de Jong för en utställning, Bernstein för en presentation av *Allakungens hästar*, hennes lilla nyckelroman om situationisterna i svensk översättning, utgiven av OEI i samarbete med Moderna Museet.

Även den amerikanska popen är dominerad av manliga konstnärer. Men den på senare år uppmärksammade Elaine Sturtevant, en på många sätt gåtfull gestalt, befann sig i Andy Warhols närhet och umgicks med Jasper Johns och Claes Oldenburg. Hennes konst tar vissa tankar om upprepning och reproduktion som finns hos de manliga kollegerna ännu längre än de gjorde, och kastar så ett nytt ljus över hela denna generations idéer kring sampling och appropriation av visuellt material. På så sätt fungerade även Sturtevants utställning som ett prisma genom vilket ett konstnärligt och intellektuellt landskap blir synligt på ett annorlunda sätt. Historien är inte skriven en gång för alla, den skrivs om kontinuerligt – av alla oss som jobbar med konsten, forskar kring den och gör utställningar. Och av publiken, som möter den ur nya perspektiv.

Vad gäller radikala förskjutningar av standardberättelsen så har nästa års första stora satsning goda ambitioner att åstadkomma just detta. Hur uppstod den abstrakta konsten, och vilka var de viktiga pionjärerna? Den som läser konsthistoria på ett europeiskt universitet får samma gamla vanliga svar: tre män på kontinenten. Vi föreslår ett komplement, ett alternativ: en kvinna född på Karlbergs slott, Hilma af Klint. □

Daniel Birnbaum är överintendent på Moderna Museet.
Ann-Sofi Noring är vice museichef på Moderna Museet.

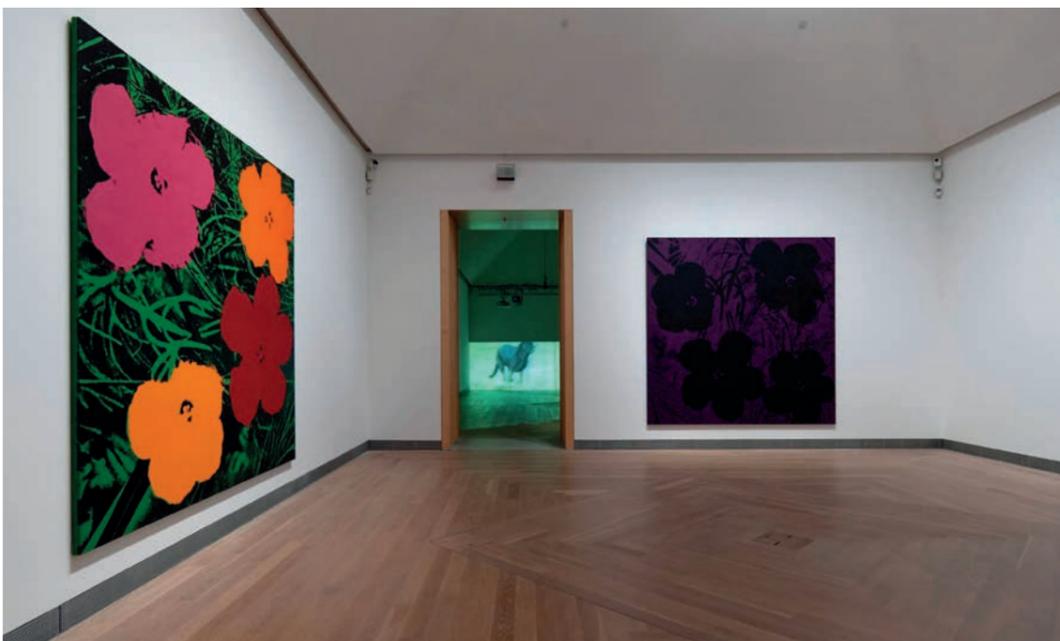
Jutta Koether, *The Thirst*, Stockholm 5 mars–24 april 2011.
Curator: Iris Müller-Westermann

Jutta Koether (född 1958) är en konstnärernas konstnär som arbetar gränsöverskridande med måleri, performance och musik. I en tysk målerivärld dominerad av manliga kollegor har Jutta Koether fört en kamp för ett annorlunda bildskapande och för en annan syn på konstnären och hennes verk. Utställningen på Moderna Museet var den största museiutställningen med hennes verk ditintills. På vernissagen utförde Jutta Koether en performance, *The Thirst*, med Kim Gordon från Sonic Youth.

Doris Salcedo, *Plegaria Muda*, Malmö 21 maj–4 september 2011.
Curator: Joa Ljungberg

Plegaria Muda var Doris Salcedos (född 1958) första separatutställning i Skandinavien. Hennes konst gestaltar känslor av trauma och undertryckt sorg. Med ett stillsamt och poetiskt språk undersöker hon våldet som universellt fenomen. Hennes verk blir fysiska manifestationer av de outsägliga sår som följer i dess spår. Ofta med utgångspunkt i möbler och kläder lämnar Salcedos konst vittnesbörd om marginaliserade gruppers utsatthet och maktlöshet. *Plegaria Muda* kan översättas till "tyst bön".

Sturtevant, *Bild över bild*. Stockholm 17 mars–26 augusti 2012.
Curator: Fredrik Liew

Sturtevant (född 1926) är en konceptuellt arbetande konstnär som "repererar" verk av andra konstnärer som Warhol, Duchamp och Beuys. Vid debuten 1965 förlöjligades hon och ingen satte hennes verk i samband med en kritisk diskussion om yta, produkt, upphovsmannaskap och autonomi. Idag är hennes praktik högaktuell i en tid av överflöd, kopior, kloning och alltmer komplicerade frågor kring varor och upphovsrätt. 86 år gammal står Sturtevant nu på höjden av sin karriär.

Från ovan: Jutta Koether, *Souveraine*, 2008. Utställningsvy, Moderna Museet, 2011.
© Galerie Daniel Buchholz, Cologne/Berlin. Foto: Åsa Lundén/Moderna Museet

Doris Salcedo, *Plegaria Muda*.
Foto: Jason Mandella

Sturtevant, *Warhol Flowers*, 1990. Utställningsvy, Moderna Museet, 2012.
© Sturtevant. Foto: Åsa Lundén/Moderna Museet

Moderna Museets Vänner edition no 1
WOLFGANG TILLMANS

© Wolfgang Tillmans

Vi är mycket stolta över att kunna erbjuda våra medlemmar möjligheten att förvärva ett verk av en av vår tids mest inflytelserika fotografer. Utställningen på Moderna Museet är Wolfgang Tillmans första större utställning i Sverige och detta blir Moderna Museets Vänner första edition i egen regi.

Wolfgang Tillmans har skapat verket *Process (apple tree)* speciellt för Moderna Museets Vänner och han har generöst valt att skänka sin bild till Moderna Museets Vänner, som kommer att använda överskottet från försäljningen till stöd för Moderna Museet.

Editionen som producerats i en liten upplaga om 100 exemplar är signerad och numrerad av konstnären. Möjligheten att köpa ett exemplar har vi reserverat för våra medlemmar. Detta är både en fantastisk chans att förvärva ett verk av en av vår tids stora konstnärer och ett sätt att stötta Moderna Museet.

Anna Hegnell & Nils Svensk

Anna Hegnell är verksamhetsansvarig för Moderna Museets Vänner. Nils Svensk är Moderna Museets Vänner representant Moderna Museet Malmö.

Moderna Museets Vänner edition no 1:
Wolfgang Tillmans, *Process (apple tree)*, 2012.

Signerad och numrerad i en upplaga om 100 exemplar, plus 35 artist proofs. Bläckstråleutskrift på 250g papper 48,3 cm x 32,9 cm. Editionen säljs oramad i en specialdesignad mapp.

endast Medlemmar i MMV, Max 1 ex. Per Medlem
Pris: 5 000 kr inkl. moms

Finns att köpa i Moderna Museets entrékassa och på www.modernamuseet.se/mmv

Tala Madani på besök i Stockholm.
Foto: Åsa Lundén/Moderna Museet

Tala Madani

I Tala Madanis konstnärskap möts humor och allvar, lek och hård verklighet. Hennes bilder får inte sällan betraktarens skratt och leende att övergå till en eftertänksam min då allvarliga teman och diskussioner lyfts fram. Återkommande i Madanis arbete är dissekerandet av maskulinitet och mansroller. Hennes arbete ger också uttryck för ett socialt patos där ett övergripande samtal om samhällsfrågor, etnicitet och filosofiska frågor tillåts ta plats.

av Andreas Nilsson

Tala Madani, *Grass Bite*, 2006.
© Courtesy of the artist and Pilar Corrias gallery, London

Utställningen på Moderna Museet är Madanis första större museiutställning. Det är också första gången som hennes olika verkserier presenteras i tydlig dialog med varandra som en del av ett pågående samtal. I utställningen presenteras ett åttiotal större och mindre målningar samt verk på papper. Utöver detta visas också ett tiotal animationer som tydligt binder samman de olika måleriserierna.

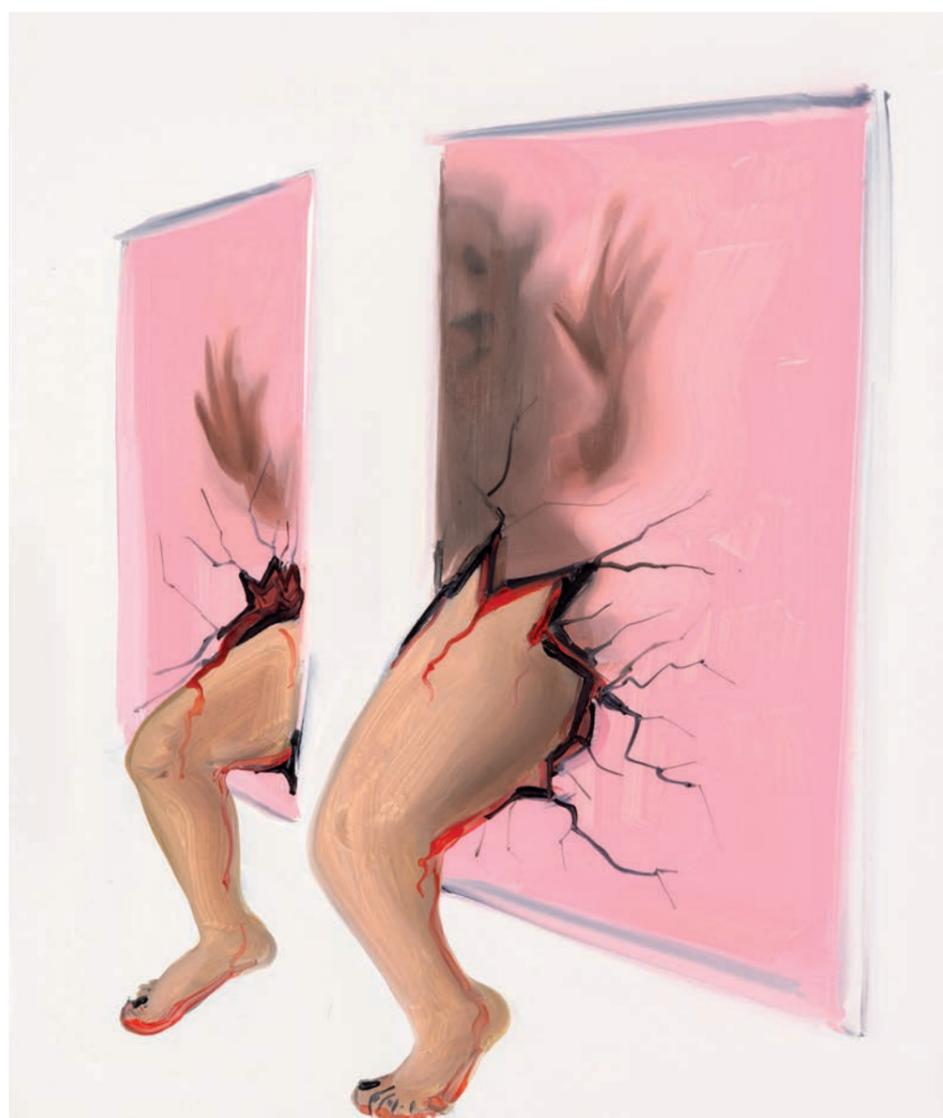
Tala Madani föddes 1981 i Teheran i Iran. I tonåren flyttade hon tillsammans med delar av sin familj till USA. Idag är hon verksam i Los Angeles. Innan Madani började studera konst tog hon en kandidatexamen i statsvetenskap vid Oregon State University i USA. År 2006 tog hon sin masterexamen i konst vid Yale University School of Art. Det går inte att komma ifrån att Madani verkar i en dubbel identitetskontext, uppvuxen i både Iran och USA, ständigt pendlande mellan de två

länderna och kontinenterna, med mellanlandning i Europa. Detta ger henne ett perspektiv som möjliggör att hon kan kommentera olika kulturer utan att det känns konstlat, påtvingat eller obekvämt för betraktaren. Det blir istället en av styrkorna i konstnärskapet. I hennes konst möts universalism och personligt arv. Madani ger sina kommentarer utan att slipa kanterna – ofta med hjälp av en humor och ironi som har en tendens att röra upp känslor. Genom denna dramaturgi omkullkastas inte sällan betraktarens stereotypa föreställningar.

Just intresset för maskulina identiteter återges ofta i form av manlig samvaro och gemenskap i Madanis verk. Grupperingar av till synes anonyma medelålders män befolkar hennes dukar och animationer. Dessa män befinner sig inte sällan i ett märkligt limbo mellan att vara machomän och känslösamt bejakande indivi-

Från ovan: Tala Madani, *Dirt*, 2011 och *Everyone Wants to be Chinese*, 2008.
© Courtesy of the artist and Pilar Corrias gallery, London

Tala Madani, *Grand Entrance*, 2012.
© Courtesy of the artist and Pilar Corrias gallery, London

der, något som kan härledas från diskussioner vid början av 1900-talet då Sigmund Freud dissekerade mansrollen för att förstå dess uppbyggnad. Freud lade bland annat fram teorin om hur alla människor innehåller en maskulin och feminin sida – vi är alla av naturen bisexuella. Madani fortsätter i någon mån detta arbete genom att beskriva och kommentera en komplex och bräcklig maskulinitet.

Referenserna i Madanis konstnärskap är många – konsthistoriska, filosofiska och psykologiska. Explicita hänvisningar görs bland annat till konstnären Morris Louis och till action painting som metod och uttryck. Men även mer subtila kopplingar till historiska teaterproduktioner och litteratur förekommer. Hennes verkserie *Enema* är exempelvis influerad av den vietnamesiska författaren Nam Les novell *Möte med Elise* där huvudpersonen Henry Luff efter många år äntligen ska få återse sin nu vuxna dotter Elise. Huvudpersonen lider av misstänkt cancer i tjocktarmen och novellen är ett tragiskt porträtt av åldrandet och en mans tillbakablick på livet som snart är förbi. I målningen *Panties* (2008) ur serien *Enema* sitter en ensam man på ett bord med nerdragna vita kalsonger. Han betraktar förvåntansfullt lavemangspåsen som ligger på bordet. I väntan på den kommande döden blir vi kanske än mer medvetna om nuet. Ett cirkulärt sökande inåt mot det djupa och mest privata uppstår i Madanis konstnärskap, något som leder till både ett blottläggande av och ett destruktivt möte med det egna dolda jaget – om och om igen. Kanske är också Madanis *Enema*-serie en blinkning åt den italienska konstnären Piero Manzoni och

hans välkända verk *Merda d'artista* eller *Konstnärens skit* (1961). Manzoni fyllde konservburkar med sin egen avföring i en såväl existentiell kroppslig reflektion som en smått ironisk kommentar över konstnärens geniförklarade roll som skapare av materiella ting.

Tala Madani arbetar huvudsakligen i två format i sina målningar – ett mindre (ca 30×40 cm) och ett större (ca 200×200 cm). Vad som skiljer hennes mindre målningar från de större är att de senare oftare innehåller en grupp människor som löses upp i en mer grafiskt abstrakt formation – den enskilde blir anonym i gruppen. Just formationen av människor i de större målningarna påminner ofta också om pyramidens triangulära form där människorna står på varandra, som när en grupp gymnaster eller cirkusartister bygger mänskliga torn. I sina målningar ger Madani sin syn på hur makt bör fördelas – hon har i samtal resonerat kring hur basen utgör makten, det är den som är samhällsbärande och utan den faller ledaren.

I en av sina senaste verkserier – *Jinn* (2012) – resonerar Madani kring frågor om skydd och hur våra kroppar omges av huden som åtskiljer insida och utsida. Rädslor, böjelser och sjukdomar blottas, masker avslöjas. I verket *Shadow* (2011) ser vi hur den egna skuggan/spegelbilden skrattar åt sin ägare. De inre demonerna träder fram. Bilden bär på känslan av att bli påkommen, och även känslan av att spela en roll inför sin omgivning och sig själv. Madani har beskrivit hur idén om en demonisk närvaro vid skapandet av ett konstverk starkt har påverkat henne, inte minst i arbetet med verkserien *Jinn*. Detta blir även en kommentar till konstnären Pierre

Andreas Nilsson och Tala Madani
Foto: Åsa Lundén/Moderna Museet

Klossowskis tankar om det ”demoniska” nätverk som omger tolkningen – hur läsningen av ett verk ligger bortom konstnärens kontroll.

Genom Tala Madanis konstnärskap kan vi se dagens svårigheter och utmaningar både ur ett samhälleligt och ur ett mer personligt perspektiv. Hennes konst verkar som ett socialt lösningsmedel av roller och relationer. Hon får betraktaren att öppna sina ögon och sinnen. Hennes konst leder betraktaren till ett framåtblickande ifrågasättande av sig själv, det omgivande samhället och världen i stort utan att ge oss några tydliga svar eller råd. □

Andreas Nilsson är intendent (vik) på Moderna Museet Malmö.
Utställningen *Tala Madani* öppnar på Moderna Museet Malmö den 16 februari och pågår till den 14 april 2013. Utställningen visas sedan i Stockholm mellan den 25 maj och den 11 augusti 2013.
Curatorer: Joa Ljungberg och Andreas Nilsson.

Hilma af Klint

— abstrakt pionjär

Hilma af Klint är konstnären som för över hundra år sedan blev en abstrakt pionjär i det fördolda. Det skulle ta fyrtio år efter hennes död innan världen fick veta att den abstrakta konsten inte först sprang fram på kontinenten utan i en ateljé på Hamngatan 5 i Stockholm. Moderna Museets Iris Müller-Westermann gör nu den största presentationen av hennes konstnärskap någonsin.

av Ulf Eriksson

I vår öppnar en efterlängtd utställning som presenterar den abstrakta pionjären Hilma af Klints konstnärskap i storformat på Moderna Museet i Stockholm. När jag träffar utställningens curator intendent Iris Müller-Westermann är det bråda dagar.

Hon har under de senaste åren gjort en djupdykning i Hilma af Klints konstnärskap och längtar efter att få dela med sig av sina upptäckter.

”Jag har länge velat göra en större presentation av Hilma af Klint. Det har känts så rätt i tiden”, säger Iris och hennes ögon gnistrar till. ”Det finns inte många konstnärskap som är så radikala och har sådan tyngd. Hon är den enda i sin generation som verkligen satsat fullt ut och även vågat gå upp i format – många målningar är över tre meter höga. Hon var verkligen övertygad om att det här var viktigt. Hennes verk är enastående.”

Överallt på väggarna omkring oss i Iris tjänsterum sitter små utklippta pappersbilder av märkligt vackra målningar uppsatta i prydliga rader på stora kartonger. Hilma af Klints konstnärskap omfattar över tusen målningar och verk på papper. Det är ett stort material att förhålla sig till.

Efter konstnärens död omhändertogs kvarlåtenskapen av släkten som med tiden även bildade en stiftelse för dess bevarande. Delar av hennes verk har legat hoprullat, otillgängligt för världen. Men nu kan vi för första gången få en vidare bild av Hilma af Klints konstnärskap. Tack vare ett mycket nära samarbete med Stiftel-

Hilma af Klint under hennes studietid vid Konstakademien i Stockholm, 1882–87.

sen Hilma af Klints Verk har Moderna Museet nu gjort den största genomgången av Hilma af Klints konstnärskap någonsin. Det är med en viss förtjusning Iris kan konstatera att hon haft tillgång till så mycket av Hilma af Klints konstnärskap: ”Jag skulle verkligen vilja kalla det vi gör för en forskningsinsats. Vi har tagit väldigt många verk till Moderna Museet för fotografering som det inte funnits bild på tidigare och som därför inte heller har varit tillgängliga. Vi har också registrerat många tidigare oregistrerade verk och dessutom har vi gått igenom och digitaliserat Hilma af Klints anteckningsböcker så att vi och forskare efter oss ska kunna gå igenom materialet utan att behöva sitta med 26 000 sidor i original. Nu kan många fler få tillgång till dem, även internationellt.”

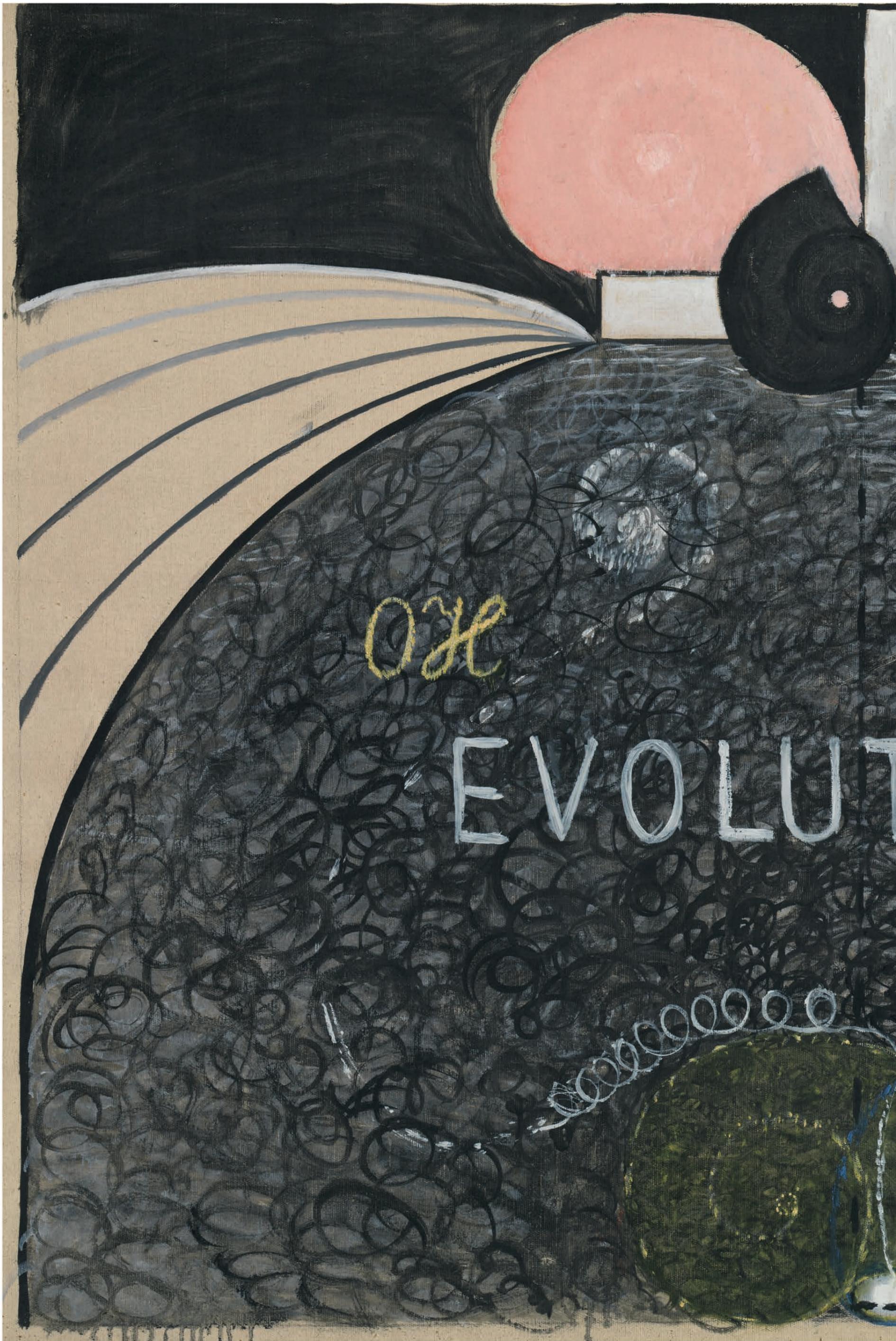
Men vem var då denna kvinna som 40 år efter sin död 1944 skulle komma att betraktas som en av abstraktionens främsta pionjärer? Hilma af Klint föddes 1862 på Karlbergs slott i Stockholm. Hennes far var kommandörkapten och ansvarade för kadettutbildningen på Karlberg. Redan vid unga år blev det omvittnat att hon hade mediala förmågor. Hon var också konstnärligt begåvad och fick en gedigen konstnärlig utbildning. Hon utvecklade tidigt ett intresse för spiritism och tillsammans med en krets av kvinnliga kollegor och vänner deltog hon regelbundet i seanser. Andliga väsen förmedlade budskap från högre makter genom henne och med tiden kom hon att få en allt mer framträdande roll vid kretsens seanser. Framåt sekelskiftet 1900 hade hon också börjat intressera sig för teosofi och läste bland annat Madame Blavatskys skrifter. Så vid en seans några år senare fick hon en alldeles särskild uppgift av ett andligt väsen vid namn Amaliel – att ”bygga ett tempel”. Hon fick veta att hon skulle använda sina färdigheter som målare till uppgiften. Så påbörjades 1907 den serie abstrakta bilder som går under namnet *Målningarna till templet*.

Den konstnärliga förvandlingen var omvälvande. Iris berättar: ”Det intresserade mig att hon var en konstnär som hade påbörjat en väldigt traditionell konstnärsbana. Först gick hon på Teknisk skola, som idag är

Nästa uppslag: Hilma af Klint, *Evolutionen*, nr 7, 1908, 101,4×132,5 cm. © Stiftelsen Hilma af Klints Verk. Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

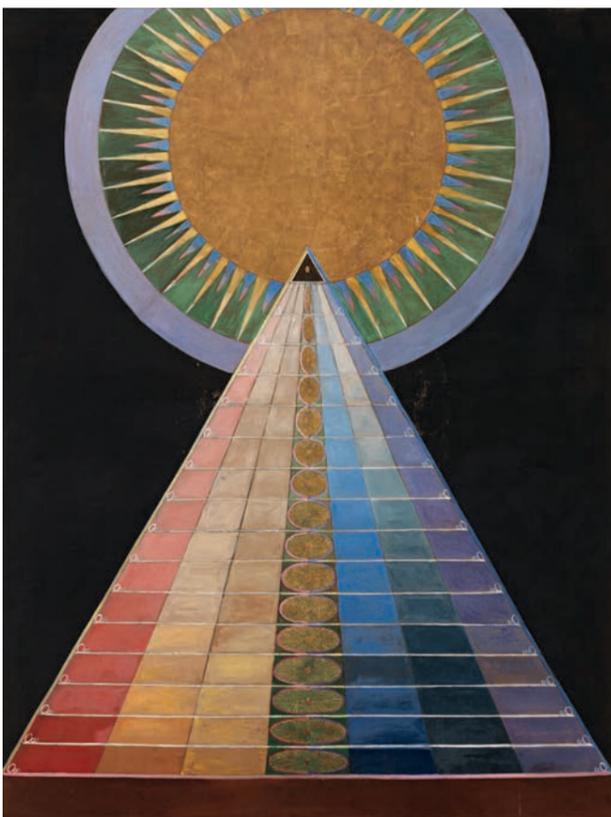
Hilma af Klint, *Svanen*, nr 21, 1915, 153×153 cm. © Stiftelsen Hilma af Klints Verk. Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Iris Müller-Westermann i konservatorsateljén med Hilma af Klints *Evolutionen, nr 16*, 1908, 101,9×132,8 cm.
Foto: Åsa Lundén/Moderna Museet

Hilma af Klint, *Altarbild, nr 1*, 1915, 237,5×179,5 cm.
© Stiftelsen Hilma af Klints Verk. Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Konstfack, och sedan gick hon på Konstakademien i fem år. Hon var en mycket begåvad och tekniskt driven porträtt- och landskapsmålare som fortsatte att måla enligt tidens konventioner fram till 1906 då hon gör de första abstrakta målningarna. Därefter fullkomligt väljer ett nytt verk fram. Hon gör *Målningarna till templet* mellan 1907 och 1915 med ett avbrott mellan 1908 och

1912. Hon gör då nästan 200 stora, och en del mindre, målningar som tillhör den här serien. Men när hon öppnar upp för abstraktionen redan 1906 är det brott hon gör med sin tidigare konst enormt. Det är ett fascinerande verk”, säger Iris med eftertryck. ”Hennes bilder är, som jag kan se det nu med allt material på näthinnan, av en väldigt undersökande karaktär. Inte minst genom att hon arbetar i serier. Det är i serieform hon undersöker olika teman som religionernas ståndpunkt, atomen och botaniska bilder. I avbildningarna av växter och mossor finns det en yttre bild, hur växterna ser ut, men det finns också en geometrisering av deras essens. Hela tiden pendlar det mellan en yttre och en inre värld. Visst växlar Hilma af Klint från ett föreställande till ett abstrakt måleri men helt så enkelt är det inte. Idén med det här utställningsprojektet är att visa komplexiteten i konstnärskapet mycket mer än man tidigare har kunnat göra. Att vi nu har möjlighet att göra det beror till stor del på att vi haft ett väldigt gott samarbete med stiftelsen.”

Intresset har blivit stort för Hilma af Klints konstnärskap på senare tid men det tog många år innan hon fick det erkännande hon förtjänar för sina djärva experiment. Hon visade aldrig sitt esoteriska måleri offentligt, men innan hon gick bort gav hon anvisningar om att verken inte skulle få visas tidigare än 20 år efter hennes död. Då först trodde hon att världen möjligen skulle kunna vara redo att ta emot hennes livsverk. När släkten till slut bestämde sig för att det var dags för världen att få ta del av hennes verk vände de sig till Moderna Museet och Pontus Hultén, som var en stor kännare av en annan abstrakt pionjär – Kazimir Malevitj. Hultén hade nog svårt att tro att detta livsverk, som en kvinnlig konstnär utfört efter anvisningar av andliga väsen, skulle kunna betraktas som konst. Dessutom hade denna konstnär verkat utanför alla

kända konstnärliga avantgardekretsar. Hultén tackade artigt nej till att ens se Hilma af Klints målningar.

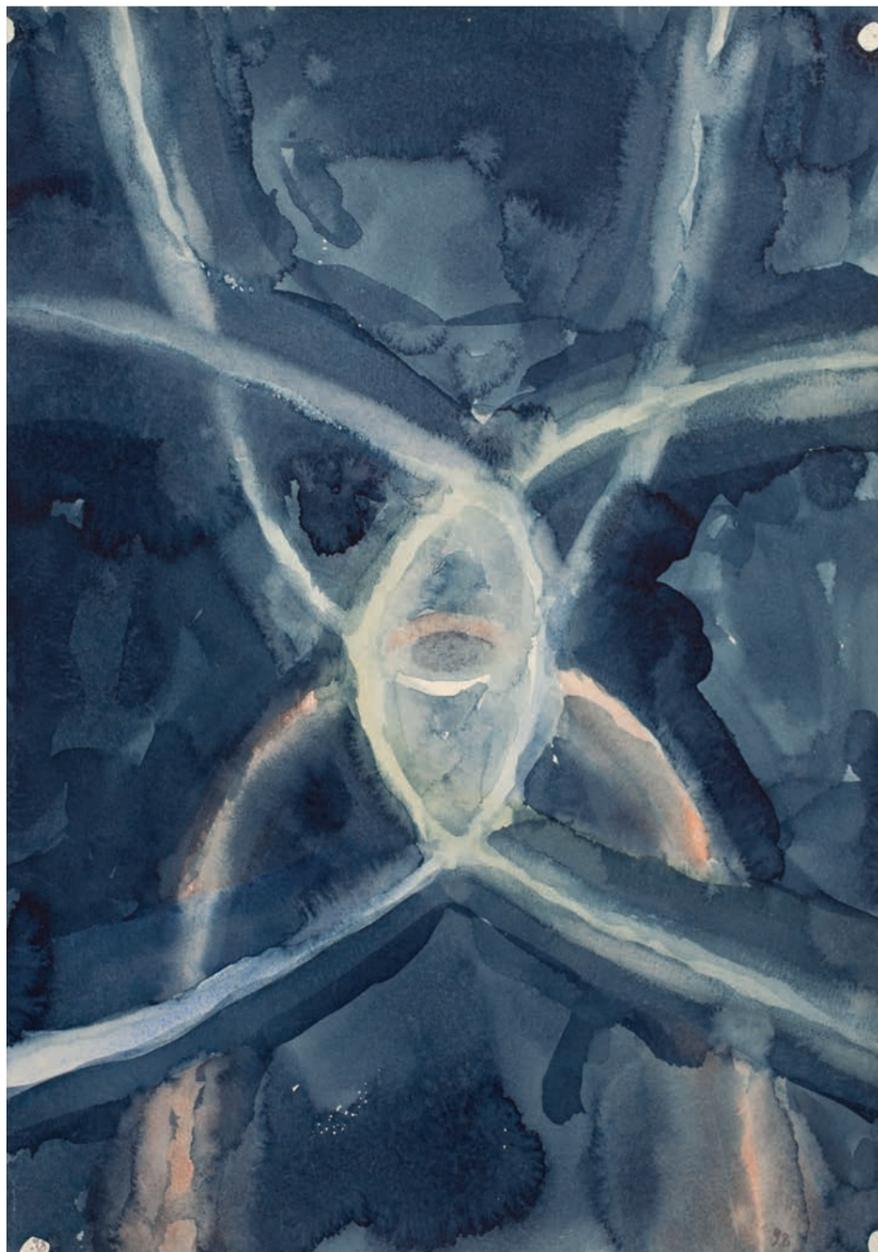
Den stora öppningen kom istället när konsthistorikern Åke Fant uppmärksammade några av hennes över 3 meter höga målningar hängande i en eurytmisal hos antroposoferna i Järna. Han förundrades över dessa vidunderliga abstrakta målningar som var uppsatta på väggarna. Han visade målningarna för kollegan och vännen Sixten Ringbom, expert på en annan av de abstrakta pionjärerna Wassily Kandinsky. Ringbom

Två av de 26 000 sidor ur anteckningsböcker som skannats in.

Delar av Hilma af Klints verk anländer till Moderna Museet och omhändertas av chefskonservator Lars Byström.
Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

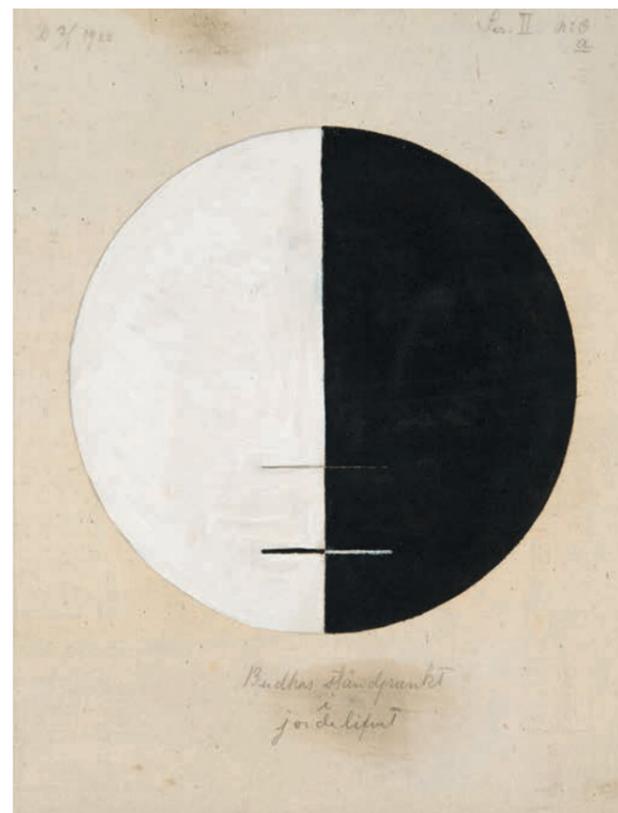

Hilma af Klint, *Akvarell*, ca 1920, 25×35 cm.
© Stiftelsen Hilma af Klints Verk. Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

höll på att skriva en text om Kandinsky till en stor utställning om andlighet i konsten i Los Angeles. Han berättade för curatorerna om Hilma af Klint och några av hennes målningar togs i sista minuten med i utställningen. Nästan över en natt slog nu Hilma af Klint igenom, över 40 år efter sin död. "För allra första gången blev hon nu internationellt synlig i utställningen *The Spiritual in Art: Abstract Painting 1890–1985* i Los Angeles 1986", säger Iris. "Moderna Museet gjorde sedan en utställning som baserades på Åke Fants avhandling.

Det var en mindre utställning där fokus låg på ett 30-tal av de abstrakta verken men som absolut inte speglade Åke Fants stora forskningsarbete. Liljevalchs gjorde också en utställning vid millennieskiftet som koncentrerade sig enbart på *Målningarna till templet*. Men det vi nu gör är att för första gången också visa upp verk som hon gjorde tidigare än 1906. Vi visar spiritistiska teckningar och verk som aldrig har visats förr: verk från 1890-talet, botaniska akvareller och teckningar, abstrakta pasteller från början av 1906, upprullade verk på papper som våra konservatorer just nu håller på att plana ut så att de kommer i visningsklart skick. Verk som aldrig har visats tidigare. Men vi sätter också fokus på det som skedde efter 1915. Jätteintressant! Jag blev så fascinerad av att förstå mer och mer hur hon verkligen inte gjorde det lätt för sig. På 1920-talet började hon med akvareller där hon går ifrån det geometriska. Man ser fortfarande geometriska formationer men hon väver ihop dem med ett annat seende, med ett inre öga. När hon var över 60 år började hon alltså än en gång att tänka om, tänka nytt och ytterligare utvidga sitt kosmos. Jag tycker att det är väldigt fascinerande och det visar ytterligare att hon inte var någon romantisk drömmare. Hon försökte hela tiden förstå vad hon höll på med. Hon skrev tusentals sidor av anteckningar för att bearbeta vad som hade hänt, och vad som blivit sagt under seanserna när hon var medium. Kanske förde hon anteckningarna för sig själv men kanske också inte minst för eftervärlden, för att vi skulle kunna få förståelse för vad som egentligen ägde rum när bilderna kom till.

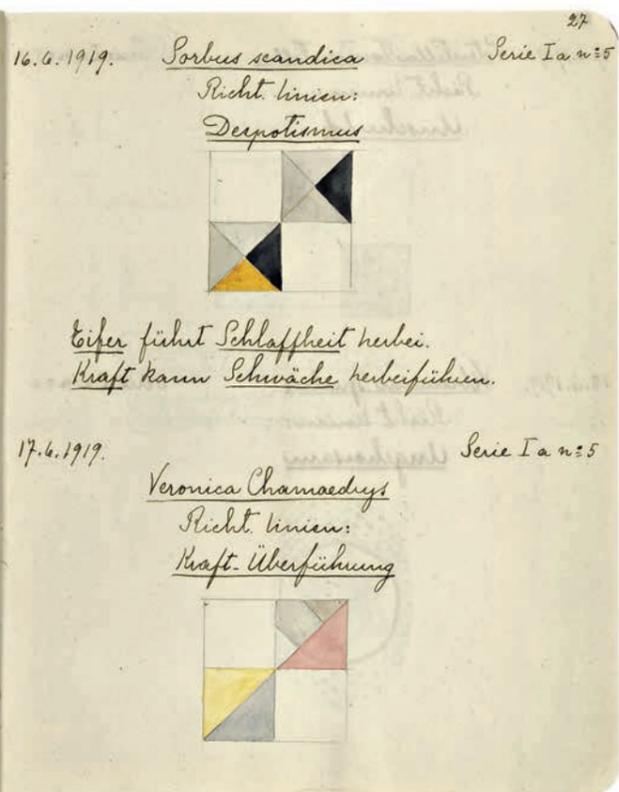
Nu kan vi snart alla se Hilma af Klints livsverk på Moderna Museet i Stockholm. Tiden verkar till slut ha sprungit ikapp henne. Men något säger mig att hon alltid kommer att ligga steget före. □

Hilma af Klint, *Buddhas ståndpunkt i jordelivet*, 1920, 37×28 cm.
© Stiftelsen Hilma af Klints Verk. Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Ulf Eriksson är intendent vid Förmedling på Moderna Museet och redaktör för Bulletinen.

Utställningen *Hilma af Klint – Abstrakt pionjär* pågår 16 februari–26 maj 2013. Vernissagen är öppen exklusivt för Moderna Museets Vänner onsdagen den 13 februari kl 19–21.
Curator: Iris Müller-Westermann.
Assisterande curator: Jo Widoff.

Le Corbusier i Stockholm, 1962
© FLC/ADAGP

Le Corbusier – arkitekten som ville vara konstnär

Arkitekten och frilanscuratorn Pascal Mory är på besök i Stockholm med anledning av den kommande utställningen om Le Corbusier. Utställningen gör han i samarbete med arkitekturhistorikern Jean-Louis Cohen. De har tillsammans nyligen öppnat den första utställningen om Le Corbusier någonsin i Ryssland på Pusjkinmuseet i Moskva. Nu arbetar de tillsammans med en ”fortsättning” av utställningen för Moderna Museet i Stockholm.

av Ulf Eriksson

Le Corbusier, *Totem 3*, 1961, 162×130 cm.
© Le Corbusier/BUS 2012

I vår kommer våra besökare få upptäcka nya sidor av den världsberömda arkitekten Le Corbusier, eller Charles-Édouard Jeanneret som han egentligen hette. Sin pseudonym tog han inspirerad av morfaderns släktnamn Lecorbésier. Född 1887 var Le Corbusier sannolikt en av de sista arkitekterna för vilken inflytandet från 1800-talet var mycket starkt, vilket man kanske inte tänker på eftersom han blivit något av en symbol för modernismen och urbanismen.

Alla kanske inte heller vet att han också hade mycket höga ambitioner som konstnär. Faktum är att han kanske själv identifierade sig minst lika mycket som konstnär som arkitekt. ”Jag tror att besökarna kommer att bli överraskade av vad demöter”, säger Pascal. ”Utställningen börjar med skulptur. Han gjorde ett femtiotal och vi kommer att visa ett tiotal av dem. Sedan vill vi diskutera förhållandet mellan måleri och arkitektur. Under den första tiden efter att Le Corbusier som ung kom till Paris på 1920-talet så utvecklade han tillsammans med Amédée Ozenfant ett postkubistiskt måleri som han kallade purism. Det var vid den här tiden han

byggde de vita husen, som den berömda Villa Savoye. I utställningen utforskar vi de olika uttryckssätten inom måleri och arkitektur och hur de påverkar varandra. Men vi studerar också en mer dold sida av hans skapande. Han samlade nämligen många föremål från sina promenader på stranden och i naturen. Han hade en stor samling av ben, stenar, alla möjliga föremål som de flesta inte ens skulle lägga märke till men som en konstnär letar efter. Han använde dessa föremål i sitt skapande. Vi kommer att visa en del av denna samling av föremål som han kallade ’poetiska reaktioner’. De hjälpte honom att vara kreativ.

Vi vill i den här utställningen visa att Le Corbusier inte bara var en arkitekt utan en allkonstnär. Han gjorde många målningar, skulpturer, tapeter och teckningar vid sidan om arkitekturen. Han gav också ut många böcker. Vi vill lyfta fram alla de här sidorna av hans kreativitet i utställningen.

Le Corbusier delade sin dag i tre delar. Större delen av dagen spenderade han i sin egen ateljé i Paris där han tecknade och målade i timmar. Han kallade ateljén för

Le Corbusier, *Plan de Stockholm. 1ère étape/Plan de situation avec implantation des redents type B et type A avec voirie*, 1933, 76×107 cm.
© Le Corbusier/BUS 2012

Le Corbusier, *Perspective extérieure vers la ville de Stockholm*, 1933, 44,7×33,7 cm.
© Le Corbusier/BUS 2012

Le Corbusier, *Voisin Plan for Paris*, 1925.
© Le Corbusier/BUS 2012

Le Corbusier, *Two bottles and the egg-cup*, 1939, 130×97 cm.
© Le Corbusier/BUS 2012

sitt 'hemliga laboratorium'. Det var början på dagen som var den viktigaste tiden för honom. Det var då han utvecklade sina idéer om form och färg. Efter morgnarna i ateljén åkte han till sitt arkitektkontor där alla hans (mycket underbetalda) arkitekter arbetade, och där utvecklade han sina projekt. I slutet av dagen åkte han hem och skrev artiklar, essäer, böcker, brev och allt du kan tänka dig. Så han hade en enorm produktion genom hela livet och vi ville lyfta fram förhållandet mellan dessa olika kreativa delar av hans liv.

En stor del av utställningen kommer också att handla om hans relation till Sverige och det förslag han presenterade för omdaning av Nedre Norrmalm i Stockholm. Det var mycket spektakulärt och polemiskt och upplevs fortfarande idag som högst kontroversiellt. Det var antagligen bäst att det aldrig genomfördes men kanske banade han väg för en ny förståelse av hur man kunde utveckla förorten och hur man kunde bygga en stad.

Genom den här utställningen tror jag att den svenska publiken kommer förstå att bakom det som kan

upplevas som ett väldigt brutalt urbanistiskt synsätt så fanns det även en mycket känslig konstnär. Varje gång Le Corbusier kom till en stad för att ge en stor föreläsning föreslog han samma tillvägagångssätt: att riva ner allt för att bygga något nytt. Jag vet inte om han själv trodde att det var det rätta sättet att göra det på, men det var helt säkert ett sätt att försäkra sig om att ingen någonstans skulle glömma bort honom. Han gjorde samma sak i sitt förslag för Stockholm som för Buenos Aires, Alger, Rio de Janeiro, Antwerpen, liksom i många andra städer. Det gjorde honom mycket berömd över hela världen. Det finns dock ingen stad i världen där han kunde genomföra det han ville. Men i många städer fick han till slut i uppdrag att genomföra större eller mindre byggnader och då talade alla om denna nya ståndpunkt inom arkitekturen. Eftersom han var en väldigt intelligent man tror jag inte att han på allvar kunde tänka att det skulle vara så lätt att bygga om någon befintlig stadskärna på ett sådant sätt. Men jag tror att det han gav oss var själva idén om att utveckling och modernitet behövde få ett genomslag i våra städer.

Efter 30, 50, 60 år kan vi förstå att det kanske inte var det bästa sättet men vid en viss tid och plats i historien hade han fog för sina idéer.

Vi får också tänka på vilken tid vi befinner oss i. Han kom från en liten stad i Schweiz och han flyttade till Paris precis efter det första världskriget, och det Paris han befann sig i var i ett mycket dåligt skick. Andelen förslummade områdena i stadskärnan var mycket hög. Över 100 000 människor dog i tuberkulos och levnadsförhållandena i centrala Paris var mycket dåliga. De flesta människor, politiker och arkitekter ville hitta en lösning för att få invånarna ur denna misär. För att förstå Le Corbusiers projekt Plan Voisin, där han föreslår att stora delar av centrala Paris rivs och ersätts av enorma höghus och en stor park, måste vi se det i det sammanhanget. Man såg grönområden och parker som ett sätt att rädda liv.”

Jag frågar Pascal om hur Le Corbusier såg på konstens roll i boendemaskinen. Det är en komplicerad fråga märker jag och Pascal ger mig sitt perspektiv på vad boendemaskinen egentligen innebar. ”Idén om en

Le Corbusier, *Composition with a pear*, 1929, 146×89 cm.
© Le Corbusier/BUS 2012

Le Corbusier, *The Sea*, 1964, 92×94×22 cm.
© Le Corbusier/BUS 2012

boendemaskin är idén om att tro på ett framåtskridande. Ordet är väldigt starkt. Ett hus är naturligtvis allt annat än en maskin. Det är platsen där familjen bor och där vi lever en stor del av våra liv. Jag tror det var en idé om att detta utrymme skulle utformas mer intelligent och om att vi skulle bedriva forskning om detta. Han var mycket inspirerad av bil- och flygplansindustrin. Han kunde vara lite avundsjuk på flygplansingenjörerna som hade så mycket pengar till forskning medan arkitekterna inte hade några resurser till att utveckla boendet, göra det mer praktiskt, ljusare, energisnålare. När Le Corbusier sade att huset var en boendemaskin tror jag att det till stor del handlade om arkitektens avundsjuka gentemot ingenjören, mer än om hur han såg på huset, för när vi ser på de hus han byggde kan vi se att han var mycket känslig i sitt sätt att använda ljuset, färger. Det fanns en mjukhet hos de material han använde. Se på hans bostadshus i Marseille, ett av hans största projekt efter andra världskriget. Om du går in i någon av lägenheterna upptäcker du att det inte någonstans går att se betong. Upplevelsen är snarare att du

befinner dig i ett trähus. Det är ett mycket behagfullt hus där de valda materialen ger ett behagligt och mjukt intryck för ett skönt liv. Så det har inget att göra med en karikatyr av en maskin.”

Hälften av utställningen består av konstverk eller föremål som befinner sig någonstans mellan konsten och arkitekturen, säger Pascal. ”Här visar vi några av Le Corbusiers kändaste verk som *Bull*. Det är en serie stora målningar som jag skulle vilja påstå är på samma nivå som Picasso och andra stora målare.” På frågan om Le Corbusier kände att han fick den uppskattning han förtjänade som konstnär skrattar Pascal till innan han svarar. ”Nej, nej, inte alls. Jag tror att det var en katastrof för honom. Under delar av sitt liv ville han bli sedd som konstnär mer än som arkitekt. Men jag tror att det är likadant i Sverige som i Frankrike att det är svårt att bli ansedd för flera saker samtidigt. Om du är arkitekt kan du inte vara konstnär. Om du är konstnär kan du inte vara arkitekt. Om du är filmskapare kan du inte vara en bra musiker. Han ville bli mer uppskattad för sitt måleri men det gick inte. Något som är intressant

är hans relation till Picasso. Han studerade honom, han träffade honom, han utmanade honom och bjöd in honom till att besöka byggnader. Men Picasso uttalade sig aldrig om hans måleri. Le Corbusier målade nästan 500 målningar och vid slutet av sitt liv hade han fortfarande ett hundratal kvar i sin ägo, så han sålde inte så mycket som han hade önskat. Han ville mäta sig med de största konstnärerna. En del målningar var på mycket hög nivå, andra inte. Men jag tror att vi fortfarande har mycket att upptäcka om hans måleri. Vi är mycket glada att i utställningen i Stockholm kunna visa ett 30-tal av de målningar han gjorde och vi kommer att ha med några av de viktigaste målningarna. Nu får Moderna Museets publik själva bedöma om han var en bra konstnär eller inte.” □

Ulf Eriksson är intendent vid Förmedling på Moderna Museet och redaktör för Bulletinen.

Utställningen *Moment – Le Corbusier* pågår 19 januari–28 april 2013. Curatorer: Jean-Louis Cohen och Pascal Mory

Konstresa till Japan med Setouchi Triennale

Res till Japan med
Moderna Museets Vänner

11–25 oktober 2013 *Fulltecknad*

18 oktober–1 november 2013 *Platser kvar*

Följ med på en unik konstresa i den japanska övärlden. Resan leds av en svensk japanexpert samt ciceron från Moderna Museet. Efter 2010 års succé kommer Setouchi Triennale att äga rum för andra gången 2013. Under en vecka åker vi båt mellan de 11 öar som deltar i triennalen där stora konstupplevelser blandas med traditionellt byliv. Med utgångspunkt från ön Naoshima har det sedan mitten av 90-talet pågått en process på öarna i Seto inlandshav där små fiskesamhällen får ny näring av storslagna moderna satsningar på konst. Framstående arkitekter och världsberömda konstnärer har bjudits in för att skapa roliga, vackra och innovativa verk, ofta med kopplingar till det lokala livet. På Naoshima bor vi ett par nätter på museihotellet Benesse House, som skapats av Japans främsta moderna arkitekt, Tadao Ando. Här bor vi omgivna av konst och äter måltider som anpassas till årstiden, såväl estetiskt som smakmässigt. På öarna ser vi bland annat verk av James Turrell, Yayoi Kusama samt ett helt rum med Monets näckrosor på Chichumuseet.

Resan startar i Kyoto där vi besöker de berömda zen-trädgårdarna och avslutas i Tokyo med futuristisk arkitektur på de konstgjorda öarna i Tokyobukten. Några andra höjdpunkter blir I M Peis museum MIHO, samt skulpturparken Hakone Open Air Museum. Två museer som verkligen lyckas med det Japan är bäst på: att låta konst och natur upplevas i samklang.

Läs mer om resan och hela programmet på: www.varldensresor.se/start/mm
Resan är endast för medlemmar i Moderna Museets Vänner. Världens Resor är researrangör.
För information och bokning ring 08-669 55 25 eller mejla till info@varldensresor.se.
Begränsat antal platser. Först till kvarn gäller!

Resans datum:

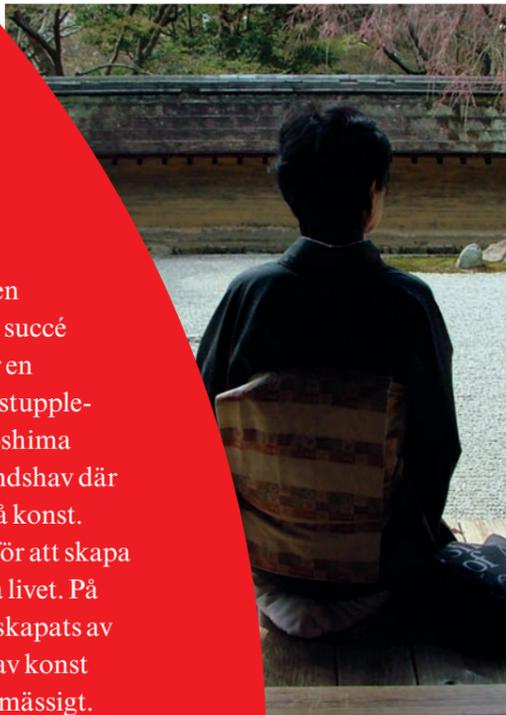
11–25 oktober FULLTECKNAT, 18 oktober–1 november PLATSER KVAR

Resans pris:

46 500 kronor

I resans pris ingår:

- Internationellt flyg och flygskatt från Stockholm, Göteborg & Köpenhamn.
- Svensk färdledare samt en ciceron från Moderna Museet som är med under Triennalen.
- Alla transporter med båt, tåg och hyrd buss.
- Del i dubbelrum på 4* hotell, en natt på japanskt gästgiveri med varma källor och två nätter på museihotellet Benesse.
- Halvpension (frukost och lunch alt. middag).
- Alla inträden och utflykter beskrivna i resplanen; Mossträdgården Saiho-ji, stenträdgården Ryoanji, MIHO-museet, festivalbiljett Setouchi Triennale, Isamu Noguchi skulpturpark, Ritsurin-trädgården, Hakone Open Air Museum, Designmuseet 21-21 och mycket mer.
- Skriftlig information inkl kartor över Japan, Tokyo, Kyoto och Nara.
- Katalog över Setouchi Triennale 2013.
- Föreläsning på Tisdagsklubben på Moderna Museet i Stockholm våren 2013.

Från ovan, vänster till höger:

Shinro Ohtake, *Shipyards Works "Stern with Hole"*.

Foto: Koji Murakami

Yayoi Kusama, *Pumpkin*.

Foto: Shigeo Anzai

Rainer Kriester, *Big Hand*.

Foto: Hakone Open-Air Museum

Art House Project, *Gokaisha*, Yoshihiro Suda *Gokaisha*.

Foto: Osamu Watanabe

Henry Moore, *Reclining Figure: Arch Leg*.

Foto: Hakone Open-Air Museum

Francois-Xavier & Claude Lalane, *La Pleureuse*.

Foto: Hakone Open-Air Museum

Tisdagsklubben, vernissager och program i Stockholm och Malmö vintern 2012/2013

Moderna Museet Stockholm

Tisdagsklubben – vår programverksamhet med specialvisningar, föreläsningar med mera exklusivt för Moderna Museets Vänner. Tisdagsklubben är enbart öppen för medlemmar och medlemskortet måste visas upp. Tisdagsklubbens program äger rum i Stockholm.

Intendent Ulf Eriksson är programansvarig för Tisdagsklubben. Har du idéer och tips om programmet? Kontakta Ulf, u.eriksson@modernamuseet.se.

Tisdagsklubben börjar alltid kl 18.30.
Förhandsanmälan behöver inte göras.

November

Tisdagsklubben 27 november kl 18.30
> *Lena Malm och Camilla Carlberg om Museum Museum*

Museum Museum är Moderna Museets nya ungdomsverksamhet och en utveckling av vårt mycket uppmärksammade gymnasieprojekt Zon Moderna som fått efterföljare bland annat i Japan. Museum Museum vänder sig till unga som går i eller nyligen lämnat gymnasiet. Ungdomar i åldern 15–25 år kommer att delta i de olika projekten som leds av Moderna Museets Lena Malm tillsammans med en eller flera konstnärer, svenska och internationella. Det första projektet sker tillsammans med konstnären Rivane Neuenschwander, Brasilien, och Birger Lipinski och Laercio Redondo, inredningsarkitekt samt konstnär, Sverige/Brasilien, i samarbete med Nyckelviksskolan. Projektet kommer att ta form i Moderna Museets foajé. Vi möter projektledare Lena Malm och enhetschef Förmedling Camilla Carlberg som berättar om Museum Museum.
Plats: Auditoriet, plan 2

30 november kl 15–17
> *Föreläsningar i samlingen: Fem verk, fem perspektiv. Åsa Arketeg*
Med utgångspunkt i ett verk ur Moderna Museets samling föreläser lärare i estetik vid Institutionen för kultur och kommunikation, Södertörns högskola. I föreläsningen talar Åsa Arketeg om Mary Kellys uppmärksammade verk *Post-Partum Document* utifrån ett antal olika tolkningsperspektiv. Utöver den vanligt förekommande feministiska läsningen finns många olika sätt att se verket på. Vilka frågor ställer Mary Kellys verk om konst? Om verkbegreppet? Om konstnärens roll?
Plats: Samlingen
MMV fri entré (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

Mary Kelly, *Post-Partum Document: Documentation V, Classified Specimens, Proportional Diagrams, Statistical Tables, Research and Index*, (detalj) 1977, Varje del: 12,7 x 17,8 x 2,5 cm.
© Mary Kelly

30 november kl 18.15
> *Curators kvart: Ann-Sofi Noring*
En av Moderna Museets curatorer visar och berättar om något verk ur Moderna Museets samling.
Plats: Samling i foajén, entréplanet

30 november kl 18.30
> *Modet fotografier efter Wolfgang Tillmans*
Vi bjuder in till ett samtal som tar sin utgångspunkt i modescenen under 1990-talet. I magasinet som i-D, The Face och Dazed & Confused intresserade man sig för konst, musik, trender och mode. Fotografier anlätades som skapade alternativa skönhetsideal och bilder av modet – en av dem var Wolfgang Tillmans. Vad bestod det nya i och vad finns kvar från denna tid i dagens modekultur?
Plats: Utställningen Wolfgang Tillmans
MMV fri entré (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

Wolfgang Tillmans, *Lutz & Alex, climbing tree*, 1992.
Courtesy Galerie Buchholz, Cologne/Berlin ©

December

4 december kl 18
> *Luciatåg i Restaurangen*
Stockholms Gosskör sjunger i restaurangen före årets sista Tisdagsklubb.
Tisdagsklubben 4 december kl 18.30
> *Daniel Birnbaum om 2012 års donationer*
Även under 2012 har en mängd betydande och spännande donationer skänkts till Moderna Museets samling. Överintendent Daniel Birnbaum berättar här i slutet av året om de spännande verk som tillkommit samlingen 2012.
Plats: Auditoriet, plan 2

4 december kl 17.30
> *Specialvisning Gerry Johansson*
Curator Anna Tellgren visar utställningen Gerry Johansson.
Plats: I utställningen

7 december kl 18.15
> *Curators kvart: Maria Taube*
En av Moderna Museets curatorer visar och berättar om något verk ur Moderna Museets samling.
Plats: Samling i foajén, entréplanet

Marcel Duchamp, *Why not sneeze, Rose Sélavy?*, 1921/1963/1986. Järn, marmor, trä, 10,5 x 16,5 x 21 cm. Replik av ready-made utförd av Ulf Linde 1963. Korrigerad av Linde 1986. Donation 1965 från Moderna Museets Vänner.
© Succession Marcel Duchamp/BUS

11 december kl 17
> *Salong: Marcel Duchamp*
Medverkar gör Arturo Schwarz och Ronald Jones. Arturo Schwarz (f 1924 i Egypten) är konsthistoriker, poet, författare och curator. Ronald Jones är co-curator till utställningen *Picasso/Duchamp: He was wrong* och professor på Konstfack. Samtalet hålls på engelska. Ansvarig: Helena Åberg, intendent, Moderna Museet. Salongen fortsätter i Bloms Bar.
Biljetter säljs i museets entrékassa, 160 kr inkl entré, samtal och ett glas vin alt alkoholfritt och snacks. 120 kr Moderna Museets Vänner, 90 kr studerande (med giltigt studielegitimation). Anmälan kan också göras till salongs@modernamuseet.se. Då måste biljetterna hämtas senast en timme innan salongen startar.

14 december kl 18.15
> *Curators kvart: Karin Malmquist*
En av Moderna Museets curatorer visar och berättar om något verk ur Moderna Museets samling.
Plats: Samling i foajén, entréplanet

Februari

Tisdagsklubben 12 februari kl 18.30
> *Setouchi Triennale, Japan*
Efter 2010 års succé kommer Setouchi Triennale att äga rum för andra gången 2013 i den japanska övärlden. Med utgångspunkt från ön Naoshima har det sedan mitten av 90-talet pågått en process på ön i Seto inlandshav där små fiskesamhällen får ny näring av storslagna moderna satsningar på konst. Framstående arkitekter och världsberömda konstnärer har bjudits in för att skapa roliga, vackra och innovativa verk, ofta med kopplingar till det lokala livet. Japanexperterna Jörgen Fredriksson, Världens resor, berättar om Triennalen och Moderna Museets Vänner reser dit i oktober 2013. Läs mer om resan på sidan 19.
Plats: Biografen, plan 2

13 februari kl 19–21
> *Vernissage Hilma af Klint*
Exklusivt för Moderna Museets Vänner.
Läs hela inbjudan på sista sidan i Bulletinen.

Moderna Museet Malmö

Under utställningen *Supersurrealismen* presenterar Moderna Museets Vänner föreläsningsserien *Surrealismen* i samarbete med Moderna Museet Malmö. Vi tar fasta på idén om en supersurrealism och ser närmare på dess uttryck inom olika områden, från film till musik, genom enskilda konstnärskap ur utställningen, inom teatern och som psykologisk företeelse bland annat. Mer om programmet kan ni läsa på www.modernamuseet.se/mmv eller i kommande nyhetsbrev. Fri entré för medlemmar. Dessutom är ni som vanligt hjärtligt välkomna till Moderna Museet Malmöns ordinarie program fritt eller rabatterat mot uppvisande av medlemskort.

Har du idéer och tips om programmet är förslag välkomna till Moderna Museets Vänner Malmörepresentant Nils Svensk, n.svensk@modernamuseet.se.

December

4 december kl 18
> *Surrealismen: Teater*
Etzel Cardèna som återvänder till museet, denna gång i sin roll konstnärlig ledare för the International Theatre of Malmö (ITM). Vi bjuds på en introduktion till den surrealistiska teatern och staged readings av första akten av *If You Please*, av André Breton och Philippe Soupault samt den sista akten av *When Five Years Pass* av Federico García Lorca, med skådespelare från ITM. Obs! Hålls på engelska.
Plats: Moderna Museet Malmö

11 december kl 18
> *Malmö Konstmuseum*
Cecilia Widenheim, tidigare intendent på Moderna Museet som bland annat låg bakom succéutställningen *Scenbyte* på Moderna Museet Malmö, blir ny chef för Malmö Konstmuseum. Moderna Museets Vänner gör ett besök på Malmö Konstmuseum och hör Cecilia berätta om sina planer för museet.
Plats: Malmö Konstmuseum

26 december kl 11–18
> *3-årsjubileum*
Moderna Museet Malmö fyller tre, det firas med fri entré hela dagen.
Plats: Moderna Museet Malmö

Moderna Museet Malmö fyller 3 år!
Foto: Åsa Lundén/Moderna Museet

Januari

20 januari kl 18

> *JULIACKS tillsammans med inbjudna Malmöbor*

I en surrealistisk tradition kan performance beskrivas som ett narrativt "utsökt lik". Olika nivåer av berättelsen och historieberättandets struktur är centrala aspekter av Juliacks performancekonst. Mer information i kommande nyhetsbrev.

Plats: Moderna Museet Malmö

Februari

2 februari

> *Nattskift/Kristallen*

Vernissage för den ljudbaserade utställningen *Nattskift* med verk av Per Svensson och Leif Elggren. Samma kväll som vernissagen intar klubb Kristallen turbinhallen. Mer information och inbjudan i kommande nyhetsbrev.

Plats: Moderna Museet Malmö

Maya Deren, *Meshes of the Afternoon*, 1943, 16 mm, 13:51 min.
© Maya Deren

5 februari kl 19

> *Surrealismer: Fem kortfilmer av Maya Deren*

Surrealismer gästspelar hos Cinemateket. Maya Deren kallade vanliga filmer "horisontella". Hon ville göra "vertikala" poetiska verk, filmer där hon själv rör sig i en gåtfull, repetitiv slow motion och krälar utmed middagsbord. Hennes filmer är korta men kräver total koncentration. En kritiker i *New York Times* döpte hennes sätt att återge dans på duk till "choreocinema". Deren skrev filmteori och studerade voodoo, stödde oberoende filmare och distribuerade sina filmer själv. Hon är en av den amerikanska avantgardefilmens viktigaste regissörer.

Plats: Biograf Spegeln i Malmö

15 februari kl 18–21

> *Vernissage Tala Madani*

Läs hela inbjudan på sista sidan.

Plats: Moderna Museet Malmö

Från ovan: Wolfgang Tillmans, *from Chemistry square 4*, *from Chemistry square 1*, *from Chemistry square 3* och *from Chemistry square 2*, 1992.

Courtesy Galerie Buchholz, Cologne/Berlin ©

Moderna Bar fredagar 17–23

Moderna Bar ligger i anslutning till Restaurangen och erbjuder diverse dryck och smårätter.

Moderna Bar:

30 nov, 14 dec, 21 dec, 28 dec, 4 jan, 11 jan och 18 jan kl 17–23

OBS! Entré efter kl 20 via Restaurangens Terrass på sjösidan.

Plats: Moderna Bar. Fritt inträde.

Mums Mums

Gayklubben Mums Mums gästspelar på Moderna Bar. Sommaren 2008 gjorde Mums Mums oförglömlig premiär med filmmusikalen *Fläskprivat* – och Mums Mums ledare Petter Wallenberg har sedan dess samlat gräddan av Stockholms undre värld för att göra livet lite roligare. Det är på Mums Mums man hittar den finaste blandningen av gays, hipsters, klubbkids, transor, fashionmaffia och alla som älskar riktig klassisk housemusik.

14 december kl 19

Mejan

Performance och musik av och med Mejan.

Mer information inom kort på www.modernamuseet.se

21 december kl 19

Mums Mums

Gayklubben Mums Mums gästspelar på Moderna Bar.

Mer information inom kort på www.modernamuseet.se

28 december kl 19

Guds söner + DJ Joachim Nordwall

Guds Söner är performance duo som sedan 1988 utfört mirakel, bordsdanser och kört stolar över hela världen. Leif Elggren och Kent Tankred kan vara porten in i något annat. Vad detta kan vara är osäkert men det är alltid lika otroligt att få känna på när Guds Söner öppnar dörren på glänt. Joachim Nordwall driver skivbolaget och konceptet iDEAL sedan 1998 och spelar i ritualrockbandet The Skull Defekts. Med honom bakom skivspelarna handlar det om rökig jazz, ekande dub och sinnesutvidgande elektronisk musik av olika slag. Kanske dansant, givetvis beroende på vem du är.

4 januari kl 19

DJ Elena Smon Wolay

DJ Elena Smon Wolay är nattklubbsdrottningen, cabaretdansaren och arrangören som bl a driver sköna vinylkvällarna Jazz är Farligt på Strand. Elena spelar flummiga toner, sött doftande free jazz och funkig, organisk dansmusik.

11 januari kl 19

Mejan

Mer information inom kort på www.modernamuseet.se

18 januari kl 19

Final i Moderna Bar
iDEAL/Hypno Tower iDEALFEST!

iDEAL bjuder in till fest och intensiva och avslappnande upplevelser utlovas. Altar of Flies musik är organisk, monoton och suggestiv. Hans bandloopar och analoga synthpark lockar in lyssnaren i en mörk ljudvärld som är enorm. Hypno Tower är Tanya Byrne från Ectoplasm Girls. Hennes djupa elektroniska musik ekar inre ritualer och mörklägda dansgolv. I skivbåset huserar Dub Industrial Sound System som spelar ny och gammal electronica, dub, jazz och roots reggae.

Med reservation för ändringar.
Se även www.modernamuseet.se

... helgen börjar på Moderna

Bellas Boktips

Kära Tomten!

Idag vänder jag mig till dig när jag skriver. Jag önskar mig nämligen så många böcker som jag har sett under året och hoppas på att du kan ge mig någon av titlarna på min lista. Snäll har jag garanterat varit. Om du är vän i Moderna Museets Vänner får du även 10% rabatt i museets butik.

Min önskelista:

1. Tim Walker: *Story Teller*
Inbunden, 256 sidor
Thames and Hudson
MMV-pris 549 kr. Ord. pris 610 kr

Den här är en riktigt härlig kaffebordsbok som jag vill ha liggande framme så jag kan bläddra i den när jag har tråkigt. Därför hamnar den på min önskelista. Tim Walkers modefotografier är lekfullt surrealistiska och han tar verkligen ut svängarna. Här hittar vi bland annat ett fullskaligt flygplan i bröd, Humpty Dumpty's krossade ägghuvud och Alice i Underlandet.

2. Tantra Song: *Tantric Painting from Rajasthan*
Urval och Text: Franck André Jamme
Inbunden, 112 sidor
Siglio förlag
MMV-pris 423 kr. Ord. pris 470 kr

Ok, den här boken har jag ännu inte bestämt mig för om jag tycker om eller inte, men jag vill gärna ha den för att fördjupa mig i ämnet. Jag har funderat en hel del på det här med andlighet i konsten, eller snarare konst som skapas med en andlig intention som huvudsyfte men som ändå har konstnärliga kvaliteter och ambitioner. Kända namn i det här sammanhanget är ju till exempel Malevitj, Kandinsky, paret Albers och Hilma af Klint. De namngivna var ju alla européer och tillhör den västerländska konsthistorien, men många av dem inspirerades av teosofi och antroposofiska strömningar. Frågan är var de fick inspiration till sina abstrakta motivval. Det tycker jag faktiskt man kan se i de här abstrakta tantramålningarna från Indien. Det finns absolut paralleller och en estetik som kommit från Asien

till Europas 1900-talskonstnärer. Konstverken i den här boken är från anonyma hinduiska tantra-anhängare. Urvalet är gjort av den franske poeten Franck André Jamme med västerländsk blick och värdering. Absolut intressant!

3. Moholy-Nagy: *Laboratory of Vision*
Redaktör Iguchi Toshino
Kokushokankokai förlag
Inbunden i kassett, 307 sidor
MMV-pris: 734 kr. Ord. pris: 815 kr

En del böcker är ju bara så snygga, och konstnärerna gör så bra saker, så den här boken bara måste finnas min önskelista. Japanska böcker är nästan alltid iögonfallande snyggt formgivna. Den är lite dyr så jag förstår om jag inte får den, men önska kan jag ju alltid. Boken gavs ut i samband med utställningen *Moholy-Nagy In Motion* 2011. Den spänner över hela konstnären/fotografen/filmaren/skulptören/designerns produktiva liv, från de tidiga åren till slutet. Moholy-Nagy levde mellan 1895 och 1946 och kom ursprungligen från Ungern, men bodde senare delen av sitt liv i USA.

4. Marc Asnin: *Uncle Charlie*
Contrasto
MMV-pris: 432 kr. Ord. pris: 480 kr

Marc Asnins fotografier skildrar hans morbrors liv i misär under en 10-årsperiod. Det är ett uppenbart destruktivt liv med droger och sex, inte så mycket rock 'n' roll utan snarare sorg, melankoli och ensamhet. Det är ett personligt porträtt av en närstående som en gång varit fotografens favorit och gudfar. Kanske är det just det som avslöjas i fotografierna: saken efter en person som varit full av liv, men blivit bitter och gått ner sig helt. Fotografierna påminner mig mycket om Larry Clarks fotografier av ungdomar som lever i social misär i centrala USA under 1970-talet (se bland annat boken *Tulsa*). I Asnins foto får vi istället följa en medelålders man som lever under liknande omständigheter, märkt av sitt leverne.

Rebecca Farrensteiner

Rebecca "Bella" Farrensteiner arbetar med bokinköp för Moderna Museets Butik.

Vännernas julklappsdag i Butiken!

Onsdagen den 19 december kl 10–18 lämnar vi 20 % rabatt på hela vårt sortiment!* Ta med dig alla önskelistor och ditt medlemskort. Välkommen!

Butiken Moderna Museet

* Gäller ej webbshop och redan nedsatta varor

Har du tänkt på att ett medlemskap i Moderna Museets Vänner är en julklapp som ger upplevelser ett helt år? Ge bort medlemskap till din familj, dina vänner eller hela din personal. Köp medlemskapet på modernamuseet.se/mmv eller i entrékassan på Moderna Museet.

Genom Moderna Museets Vänner har du i år möjlighet att lägga ett nummerat och signerat fotografi av Wolfgang Tillmans under granen. Läs mer om Moderna Museets Vänner Edition no 1 på sidan 7.

God jul önskar Moderna Museets Vänner!

Årets ljusaste julbord Sol Invictus och 50.000 lux

I år blir julbordet på Moderna Museets restaurang allt annat än traditionellt. I ett samarbete med den gastronomiska iscensättaren Nikolaj Danielsen har våra kockar Malin Söderström och Martin Wall tagit fram en matperformance för alla sinnen.

29 nov-21 dec 19.00

Pris: 1425 kronor inklusive dryckespaket
Moderna Museets Vänner 10% rabatt (gäller inte bokning via ticnet)

MoMuMat

Restaurangen Moderna Museet. 08-519 562 93
solinictus@momumat.se www.momumat.se

Bokning:
ticnet.se
momumat.se

Vännernas Vänner

Arkitekturmuseet

Livsmedel,
30 maj 2012–6 jan 2013.
Hur vill vi att samhället ska vara, och hur ska vi handla?
www.arkitekturmuseet.se

Astrup Fearnley Museet for Moderne Kunst, Oslo

To Be With Art Is All We Ask,
29 sep 2012–27 jan 2013.
Utvalda verk från samlingen.
www.afmuseet.no

Dunkers Kulturhus

Sagor och minnen,
15 jun–17 feb 2013.
Utställningen visar en exposé över Cooper & Gorfers fotokonst.
www.dunkerskulturhus.se

Färgfabriken

Stockholm on the Move,
22 nov 2012–24 mar 2013.
Stockholmsregionens framtid står i fokus i utställningen med tillhörande debatter, konferenser och workshops.
www.fargfabriken.se

Gripsholms Slottssamling

www.royalcourt.se

Nationalmuseum

Stolthet och fördom, 27 sep 2012–20 jan 2013.
Slow Art, 10 maj 2012–3 feb 2013.
Ljus och mörker, 20 jun 2012–3 feb 2013.
www.nationalmuseum.se

Thielska galleriet

www.thielska-galleriet.se

Wanås Konst

Parken är öppen alla dagar året runt.
www.wanas.se

Tillmansvimmel!

Vernissage Wolfgang Tillmans.

1. Kevin Pihlblad, Joakim Almroth, Hanna Lundberg & Hanna Johansson
2. Monika Orski
3. Katarina Rosengren Falk & Katarina Swanström
4. Anita Sten & Paulina Sten
5. Cecilia Gotby
6. Camilla Thilander & Rose-Marie Söderlund
7. Stina Persson Helleday & Ana Hernandez
8. Anna Livia Lövendahl-Atomic
9. Ingela Nilson & Tony Cederteg
10. Kristin Andersson & Klas Nilson
11. Jo Widoff & Daniel Birnbaum
12. Niklas Lindblad
13. Kim Vestin
14. Daniel Birnbaum & Wolfgang Tillmans
15. Hängivet fan
16. Bengt och Vera Hidemark
17. Malin Hederus & Ulf Eriksson
18. Viktor Fordell
19. Niklas Lindblad
20. Gulia Cairone

Foto: Hanna Ukura

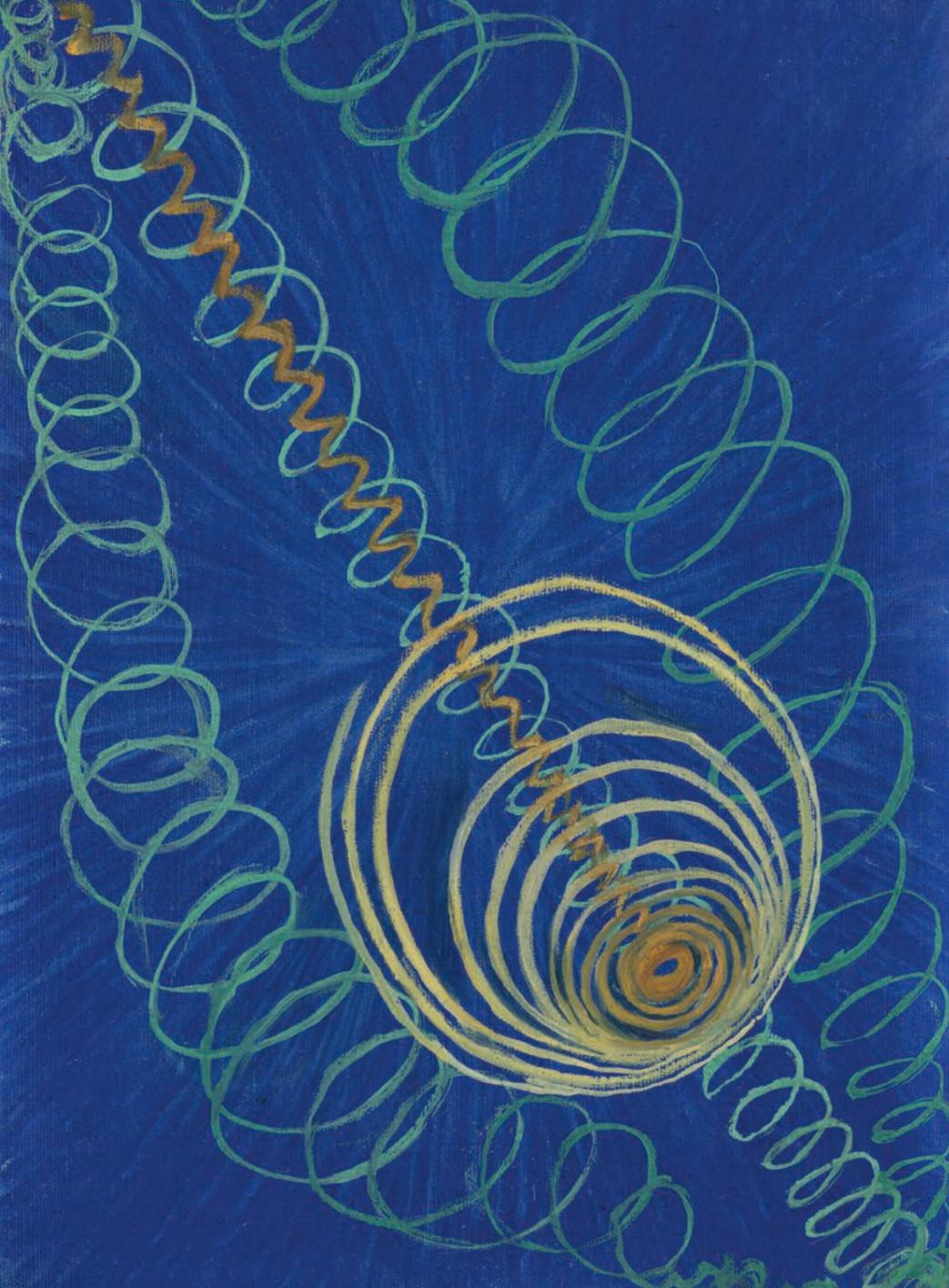
Surrealistmingel!

Vernissage Supersurrealismen.

Vernissagen av *Supersurrealismen* bjöd på många supersurrealistiska upplevelser. Vi vänner var extra glada över att kunna se Carstens Höllers Giant Triple Mushroom på plats då de magiska svamparna producerats med stöd av Moderna Museets Vänner. I förra numret av *Bulletinen* kunde du se Carsten Höllers egna bilder från studion när de tillverkades. Ett annat nyskapat verk i utställningen är Magnus Wallins Concrete Decoration, ett platsspecifikt innertak i trapphuset tillverkat av 15 kg torkat blod.

Vernissagen var också premiärkväll för två nya performanceverk: Jenny Grönvalls *Lessons of excitable speech* och Line Skywalker Karlströms *Lee Sky ger Dora Maar hennes ansikte tillbaka*. Tillsammans intog de hela utställningen. John Peter Nilsson, utställningens curator tillika chef för Moderna Museet Malmö, introducerade utställningen på vännernas timme. Som vanligt såg vi utställningen först av alla. Har ni ännu inte hunnit förlora er i *Supersurrealismens* magiska värld så har ni chansen fram till den 20 januari då utställningen stänger.

Foto: Max Adolfsson

Hilma af Klint, *Urkaos, nr 16*, 1906–07.
© Stiftelsen Hilma af Klints Verk. Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Moderna Museet Stockholm

Hilma af Klint – Abstrakt pionjär

Vernissage onsdagen den 13 februari kl 19–21

Exklusiv vernissage för Moderna Museets Vänner – vi är de första som ser utställningen!

Överintendent Daniel Birnbaum och vice museichef Ann-Sofi Noring hälsar välkommen kl 19.30. Därefter ger utställningens curator Iris Müller-Westermann en introduktion som hålls på entréplanet och samtidigt sänds på storbild i Auditoriet. Inbjudan är personlig och gäller för två personer. Tag med ditt medlemskort.

Utställningen visas på entréplanet, museets båda entréer är öppna. Vänligen osa senast den 11 februari på www.modernamuseet.se/mmv så att vi får en uppfattning om hur många som kommer.

Vännernas timme:
Restaurangen håller specialöppet för MMV:s medlemmar före vernissagen och erbjuder en meny till Vänskapspris i Restaurangen: huvudrätt, dessert, kaffe och liten flaska vin (18 cl) till Vänskapspris 185 kr/person (ord. pris 229 kr). Erbjudandet gäller kl 16–21 för dig och en vän. Entré till Restaurangen kl 18–19 endast via altanen mot sjösidan. Museet är stängt kl 18–19. Antalet platser är begränsat. Ingen förhandsbokning.

Välkomna!
Moderna Museets Vänner
www.modernamuseet.se/mmv

Utställningen pågår 16 februari 2013–26 maj 2013
på Moderna Museet Stockholm.

MODERNA MUSEET

Med stöd av:

 primewinebar

 BRUMMER & PARTNERS

Tala Madani, *Panties*, 2008.
© Courtesy of the artist and Pilar Corrias gallery, London

Moderna Museet Malmö

Tala Madani

Vernissage fredagen den 15 februari kl 18–21

Inbjudan är personlig och gäller för två personer. Tag med ditt medlemskort. Vänligen osa på www.modernamuseet.se/mmv

Vännernas timme:
Utställningen öppnar en timme tidigare, kl 18, med förhandsvisning för Moderna Museets Vänner. Intendenterna Joa Ljungberg och Andreas Nilsson introducerar utställningen. Vi bjuder på en fördrink.

Välkomna!
Moderna Museets Vänner
www.modernamuseet.se/mmv

Tala Madani visas 16 februari–14 april 2013 i Turbinhallen på Moderna Museet Malmö, Gasverksgatan 22. För fler programpunkter kopplade till utställningen se www.modernamuseet.se.

MODERNA MUSEET

Med stöd av:

 e-on